

ORGANISACE A PROVÁDĚNÍ OPERAČNÍCH ZÁTARASŮ

Podplukovník Jaroslav Šebek

Ú v o d

Vzhledem k tomu, že účinný systém zatarasování a ničení v soudobých operacích bude nutno vytvářet hlavně na těch směrech a v těch prostorech, kde se projeví hlavní úsilí útočníka, bude mít zřizování soudobého systému zatarasování a ničení čím dál více manévrový ráz, a to nejen pokud jde o zátaras taktické, ale i pokud jde o zátaras operační.

Hustota zatarasování a ničení v soudobém systému obrany musí být kromě jiného v přímé závislosti na množství sil, které tuto obranu obsazují, a na počtech protitankových zbraní, které budou systém protitankových zátarasů chránit. Proto bude mít v taktické hloubce obrany systém zatarasování a ničení převážně ráz pásem zátarasů, chránících jednotlivá obranná postavení, kdežto v operační hloubce, kde jsou svazky zpravidla soustředěny v prostorech rozmístění k provádění protiztečí a protiúderů, bude systém zátarasů a ničení soustředěn na důležité operační směry. Přitom je třeba zátarasu usměrňovat do takových prostorů, které mají jak pro obránce, tak i pro útočníka operační význam, a uskupovat je do uzlů zátarasů. Mimo to na soustředění zátarasů do uzlů zátarasů měly vliv i soudobé názory na organizaci obrany, kdy poměrně široká pásma obrany i krátkost lhůt na přípravu obrany nutí obránce systém zátarasů i v taktické hloubce obrany čím dál více rozmísťovat na šířkově omezené směry a používat i tu v daleko větší míře uzlů zátarasů, nežli tomu bylo dříve.

Ve svém článku proto rozeberu některá ustanovení, uvedená v předpise Oper-1-5, Zatarasování a ničení s cílem rozšířit je o zkušenosti, které byly získány jednak při praktickém organisování a provádění operačních zátarasů při cvičeních s vojsky, jednak z plánování na vyšších velitelských stupních při velitelsko-štábních cvičeních.

1. Formy operačních zátarasů

Formy operačních zátarasů ovlivní do značné míry sám ráz operačního objektu (prostoru, směru), síly, čas a prostředky, které jsou pro zřizování operačních zátarasů k dispozici, dále činnost, kterou v daném prostoru obránce plánuje nebo provádí, a konečně sám ráz vedení obranného boje.

Proto se můžeme v systému operačních zátarasů setkat nejen s uzly zátarasů, ale i se samostatnými objekty připravenými k ničení nebo zatarasování a konečně i s nesouvislými pásmy zátarasů, která se zpravidla zřizují tam, kde se předvídá obsazení obranného postavení nebo pásma.

Objekty operačního významu mohou být důležité silniční a železniční křižovatky, průsmyky, mosty přes významné přirozené překážky, důležité vodní díla, zejména taková, na kterých by mohl útočník způsobovat vojenským obránce značné nesnáze pomocí tzv. taktické manipulace s vodou, tj. periodickým vytvářením menších přívalových vln narušovat přepraviště

pod vodním dílem. Dále to mohou být důležité vysílací stanice, důležité telekomunikační uzly, hospodářská, administrativní a průmyslová centra, jejichž zmocněním se může útočník do značné míry ovlivnit průběh a výsledek operace.

Vzhledem na síly, prostředky a čas, které budou pro zřízení operačních zátarasů k dispozici, zřizují se operační zátarasy podle dvou variant, a to podle varianty A nebo podle varianty B.

Podle varianty A se zřizují na důležitých operačních směrech a v prostorech i u objektů, které mají důležitý operační význam, uzly zátarasů. Dále se připravují k ničení a zatarasování samostatné objekty, které mohou zesílit hodnotu uzlu zátarasů a zabezpečit výhodné podmínky pro činnost jednotek, které uzel brání a uvádějí zátarasy v činnost.

Konečně na důležitých operačních směrech se připravují nesouvislé pásy zátarasů před předem připravenými obrannými pásmy a postaveními, která tyto směry přehrazují. Nemělo by naprosto smysl vytvářet souvislá pásma zátarasů v prostorech, které nejsou obsazeny svazky, kde obranný boj s útočníkem bude mít ráz střetných bojů a bojů k likvidaci operačních výsadek. Mimo to vytváření souvislých pásem zátarasů v těchto prostorech bude mnohdy problematické i vzhledem na vlastní možnosti.

Podle varianty B, která se uplatňuje při nedostatku času, sil a prostředků, připravují se k ničení a zatarasění na operačních směrech jen důležité objekty.

Je však nutno dbát na to, aby systém zátarasů zřízených podle varianty B, změnil-li se podmínky, mohl být plně rozvinut podle varianty A.

Čas a síly, které budou pro zřízení operačních zátarasů k dispozici, ovlivní do značné míry i volbu typů jednotlivých druhů zátarasů v systému operačních zátarasů.

Základem systému operačních zátarasů budou vždy zátarasy výbušné, které však podle času a sil mohou být doplňovány zátarasy nevýbušnými, hlavně protitankovými stěnami, srázy, příkopy (zřizovanými pomocí trhavin i ženíjní technikou), protitankovými uzávěrami atd.

Obdobně ovlivní typ jednotlivých zátarasů v systému operačních zátarasů i umístění operačního zátarasu v celkovém systému zatarasování a ničení.

V uzlech zátarasů, které jsou položeny v taktické hloubce obrany, budou buď vůbec nebo z převážné většiny zřizovány zátarasy výbušné, jejichž zřízení vyžaduje méně času a sil a bude prováděno zpravidla jen silami bránících se svazků. Naopak ve větší hloubce obrany, zejména v operační hloubce, bude v uzlech zátarasů i značný počet protitankových zátarasů nevýbušných, které budou doplňovat základní systém zátarasů výbušných. Doplňování systému výbušných protitankových zátarasů nevýbušnými protitankovými zátarasy umožňuje ve značné míře použít civilního obyvatelstva při jejich zřizování.

Činnost, kterou obránce v prostoru zřízení operačního zátarasu plánuje nebo provádí, ovlivní nejenom typy jednotlivých zátarasů, které jsou zahrnuty do operačního systému zátarasů, ale hlavně i stupeň bojové pohotovosti operačního zátarasu.

Rozbáhnění celých úseků terénu a budování protitankových příkopů, stěn nebo srázů nebude účelné plánovat tam, kde se počítá s provedením protizteče nebo protiúderu. Výbušné zátarasy budou v těchto prostorech

zřizovány nejvýše s druhým stupněm bojové pohotovosti. (Stupně bojové pohotovosti zátarasů viz předpis Oper-1-5, Zatarasování a ničení.)

Typ operačního zátarasu i typy jednotlivých zátarasů, které jsou součástí celkového systému operačních zátarasů, ovlivní i sám ráz vedení obranného boje.

Při provádění posícní obrany bude systém operačních zátarasů budován hlavně podle varianty A, při čemž operační zátarasy budou tvořeny všemi typy protitankových zátarasů.

Při vedení ústupového boje bude systém operačních zátarasů zpravidla budován, nepůjde-li o operační zátarasy připravené již předem, podle varianty B, při čemž půjde zpravidla o protitankové zátarasy výbušné a o ničení. Přitom budou uvedené zátarasy zřizovány zpravidla pomocí manévru zátarasy.

Z toho, co bylo dosud uvedeno, vyplývá, že systém operačních zátarasů nelze navrhovat šablonovitě, nýbrž že je nutno vždy přihlídnout ke všem činitelům, které mohou formy operačních zátarasů ovlivnit.

2. Uzel zátarasů

Typickým představitelem operačních zátarasů zřizovaných podle varianty A jsou uzly zátarasů, které podle toho, jaká motostřelecká jednotka je brání, mohou být buď četové, rotní nebo praporeční.

Uzlem zátarasů rozumíme operační důležitý prostor nebo objekt, k jehož obraně a ochraně je zřízen systém výbušných a nevýbušných zátarasů, členěný na všech přístupech do hloubky, budovány střelecké okopy a palebná stanoviště pro motostřelecké jednotky a těžké zbraně, hlavně protitankové, určené k obraně uzlu.

Soustředění zátarasů v jednom z operačního hlediska důležitém prostoru provádí se na vrub pasivních směrů, které nemohou výsledek boje ovlivnit.

Aby ani pasivní směry nezůstaly nekryty, poněvadž se na nich útočník, který nebude mít úspěch na směru hlavním, může pokusit o pronikání vpřed, plánují se na nich uzly a objekty se třetím stupněm bojové pohotovosti.

Jak již bylo uvedeno, jsou v každém uzlu zátarasů zátarasy členěny do hloubky v souladu s plánem vedení obranného boje o daný uzel.

Jednotka vedoucí obranný boj o uzel a každá zbraň má tu vybudován jeden hlavní okop nebo postavení a dvě až tři postavení záložní.

Celý systém zátarasů a obranných zařízení v uzlu zátarasů musí být vybudován a rozmístěn z hlediska protiatomové ochrany, poněvadž právě proto, že tento systém chrání objekty a prostory operačního významu, může být pravděpodobným cílem úderu zbraněmi hromadného ničení.

Proto je celý systém zatarasování a ničení vysunut na blízké i vzdálené přístupy k objektu nebo prostoru, který má chránit, kde se co možná opírá o přirozené překážky.

Vezmeme-li v úvahu ničivé účinky atomové pumy malé ráže, které mohou způsobit ještě ve vzdálenosti 600 až 800 m od epicentra výbuchu částečné sesutí neobložených stěn zákopů, vyřadit děla v okruhu až 700 m a tanky v okruhu až 500 m od epicentra výbuchu, vidíme, že vysunutí obranného systému na přístupy k objektu nebo prostoru je nutné.

Vzhledem na formy vedení obranného boje a účinky zbraní hromadného ničení bude mít četový uzel poloměr 0,5 až 1 km, rotní uzel 1 až 2 km a praporeční 2 až 3 km, což umožňuje jednotkám, které uzel brání, nejen manévr v prostoru uzlu, ale také dovoluje to, že i většina prvků obranného systému může být rozmístěna mimo dosah zbraní hromadného ničení.

To však neznamená, že nebudou zřizovány zátarasy a okopy i v prostorech přímo ohrožených ničivými účinky zbraní hromadného ničení.

V těchto prostorech budou zřizovány jak zátarasy odolné proti ničivým účinkům zbraní hromadného ničení, tak i palebná stanoviště.

Palebná stanoviště určená k přímé obraně prostoru nebo objektu operačního významu, budou představovat zpravidla záložní postavení, která budou bránici se jednotky obsazovat buď až po atomovém úderu nepřítele nebo v průběhu vedení obranného boje s útočníkem, kdy vzhledem na těsný dotyk s vojsky útočníka nehrozí přímé nebezpečí použití atomových zbraní.

Do jednotlivých uzlů zátarasů zahrnují se i ty samostatné objekty, které jsou v blízkosti uzlu.

Samostatné objekty představují jednotlivé objekty na silniční a železniční síti, přechody přes přirozené překážky a soutěsky, vysílací stanice, průmyslové a hospodářské objekty, které sice nemají operační význam, mohou však v té nebo oné míře ovlivnit boj jednotek umístěných v uzlu zátarasů a bránících objekt nebo prostor operačního významu.

Tyto objekty připravují k ničení a zatarasení jednotky určené ke zřízení uzlu zátarasů a brání je jednotky určené k střežení objektu nebo prostoru operačního významu.

Význam samostatných objektů je též v tom, že umožňují jednotce bránící objekt nebo prostor operačního významu převést včas všechna obranná opatření na plnou bojovou pohotovost.

Dále zabraňují v obejití jednotlivých uzlů zátarasů.

Materiál, kterého je potřeba ke zřízení uzlů zátarasů, je uveden v předpise Oper-1-5, § 176.

Při zřizování každého uzlu zátarasu je však nutno vycházet ze základní zásady, to jest využít v maximální míře všech přirozených překážek tak, aby tvořily spolu s vybudovanými zátarasy jediný systém v uzlu a aby tak byla na více ohrožených směrech vytvořena žádoucí koncentrace (hustota) zátarasů a ničení.

3. Plánování operačních zátarasů

Zřizování operačních zátarasů se plánuje na stupni armády a výše.

Podklad pro plánování je vyhodnocení významu jednotlivých možných směrů útoku útočníka, prostorů, na které je nutno položit těžiště obrany a v nich důležitých objektů, které mají operační význam.

Na podkladě takto vyhodnocených směrů a prostorů přikročí se k vlastnímu plánování operačních zátarasů.

Plánování operačních zátarasů provádí na podkladě směrnic, nařízení a rozkazů vševojskového velitele a nadřízeného vševojskového velitele operační oddělení příslušného svazu, u kterého se operační zátarasy zřizují.

K plánování operačních zátarasů je nutno přizvat představitele všech

druhů vojsk, které se zúčastní zřizování zátarasů nebo boje o tyto prostory nebo objekty.

Grafický plán operačních zátarasů, zpracovaný operačním oddělením, tvoří součást celkového plánu zabezpečení obranné operace.

V plánu musí být uvedeny nejen všechny druhy operačních zátarasů, ale i ty jednotky a útvary, které budou tyto zátarasy bránit.

Dílčí plány zpracovávají jednotlivé druhy vojsk, které se zúčastní zřizování zátarasů nebo obrany objektů nebo prostorů.

Největší tíži nese při zřizování operačních zátarasů, jak to naznačuje již sám jejich ráz, ženijní vojsko.

Proto je třeba, aby jak vševojskoví velitelé, tak i plánující orgány byly dobře seznámeni s otázkou operačního zatarasování, poněvadž jedině tak bude moci být všestranně využito ženijního vojska k vytvoření účinných operačních zátarasů na nejvíce ohrožených operačních směrech.

Po sestavení grafických plánů přistoupí se k r e k o g n o s k a c i navržených operačních zátarasů.

V čele rekognoskační skupiny stojí vždy vševojskový důstojník, příslušník operačního oddělení plánujícího zátarasy, který řídí činnost rekognoskační skupiny podle předem připraveného plánu rekognoskace.

Rekognoskační skupinu tvoří dále důstojník ze štábu náčelníka ženijního vojska, důstojník ze štábu velitele dělostřelectva a dále důstojníci těch druhů vojsk, které se zúčastní buď zřizování operačních zátarasů nebo vedení boje o tyto zátarasy.

Vševojskový důstojník, náčelník rekognoskační skupiny, určuje na podkladě předem připravených plánů jednotlivých uzlů, které byly skupinou zpracovány ještě před výjezdem do terénu, způsob obrany objektu nebo prostoru a rozložení jednotlivých postavení motostřeleckých jednotek, které je budou bránit.

Důstojník ženijního vojska přezkouší navržený systém zatarasování a ničení vzhledem na plné využití přirozených překážek, které v daném prostoru jsou.

Zvláštní pozornost musí být věnována zesílení přirozených překážek.

Důstojník dělostřelectva navrhne vzhledem na takticko-technické možnosti zbraní nejlepší postavení pro protitankové kanóny nebo tanky, které budou k obraně uvedeného prostoru nebo objektu vyčleněny.

Bude-li k ochraně objektu nebo prostoru použito ohňometných jednotek anebo otravných nebo radioaktivních látek nebo zapuštěných atomových náloží, zúčastní se rekognoskace i důstojník chemického vojska.

Výsledkem rekognoskace je plán uzlu zátarasů, jehož správnost podepisují všichni členové rekognoskační skupiny a který se pak ve štábu plánujícím a organisujícím zřizování operačních zátarasů rozmnožuje na předepsaný počet výtisků.

Mimo to zpracovává rekognoskační skupina hlášení o průzkumu, v kterém jsou uvedeny nejen všechny uzly zátarasů, jejichž rekognoskace byla provedena, ale i objekty, které je nutno připravit k ničení nebo zatarasení, a souhrnně potřeba času, sil a prostředků.

Rekognoskační skupina pak odevzdává operačnímu oddělení veškerou zpracovanou dokumentaci, kterou tvoří: mapa 1 : 50 000 až 100 000 (závisí na plánujícím stupni), na které jsou vyznačeny uzly, objekty a pásy zátarasů, dále plány uzlů zátarasů, které tvoří výseky map 1 : 25 000 se zakres-

lením postavení a zátarasů v uzlu, tabulka potřeby sil, času a materiálu, potřebných ke zřízení uzlu, a konečně přehled všech objektů s navrženým způsobem ničení nebo zatarasení.

Tento způsob plánování operačních zátarasů provádí se jen tehdy, je-li dostatek času a sil k provedení rekognoskace.

Je-li plánování prováděno v časové tísni, provádí se pak přímo na podkladě údajů v mapě, a to graficky.

Grafické plánování operačních zátarasů, kdy časová tíseň neumožní doplňující provedení rekognoskace k upřesnění plánovaných opatření, organizuje opět operační oddělení na podkladě směrnic a rozkazů příslušného vševojskového velitele a za součinnosti zúčastněných druhů vojsk.

Je třeba, aby toto plánování bylo prováděno za řízení odpovědného důstojníka operačního oddělení zároveň v přítomnosti zástupců jednotlivých zúčastněných druhů vojsk, poněvadž se při tomto plánování zároveň budou řešit i otázky součinnosti.

To ve značné míře ušetří čas na provádění součinnosti a zabezpečí okamžité předání zpracovaných plánů operačních zátarasů útvaru nebo svazku, kterému bude zřízení operačních zátarasů nařízeno.

Plánování operačních zátarasů v časové tísni bude rovněž prováděno na mapách v měřítku 25 000.

Při plánování operačních zátarasů v časové tísni je nutno mít rovněž na zřeteli i to, že i zřízení vlastního systému operačních zátarasů bude prováděno v časové tísni.

Proto již při plánování je nutno vytvořit příznivé podmínky tak, aby provádějící jednotka mohla úkol splnit, při čemž vlastní zatarasení musí mít hodnotu co nejvyšší.

Bude nutno proto při plánování jen graficky v časové tísni volit takové typy zátarasů, které by bylo možno rychle zřídit, které by byly vysoce účinné a hlavně takové, jejichž účinek by v podstatě neovlivnily vlastnosti terénu, které nemohly být při grafickém plánování vyhodnoceny z mapy.

Budou to převážně protitanková minová pole, zřízení lesních zásek pomocí trhavin a ničení mostních objektů pomocí velkých soustředěných náloží.

Doplňkovou rekognoskaci provádí pak již útvar, který dostal za úkol operační zátarasy zřídit, a to v průběhu vlastního zřizování.

Dojde-li k některým vážným změnám, které při grafickém plánování nemohly být předvídané, informuje ihned velitel útvaru toho funkcionáře, od kterého dostal rozkaz ke zřízení operačních zátarasů, a zároveň oznámí návrh na účelnější zřízení nařízeného zátarasu.

Provedení změny lze provést po schválení plánujícím orgánem.

Podklady s rozkazem k provedení předávají se v časové tísni útvaru, který má operační zátarasy zřídit, buď graficky — spojkou nebo se předají přímo pomocí pojiťek.

Takovým způsobem lze zajistit plánování, rekognoskaci a zřizování operačních zátarasů v nejkratších lhůtách.

Při plánování operačních zátarasů je nutno vždy mít na zřeteli, k jakému účelu má být operačního zátarasu použito, zda k přehrazení směru nebo k ztižení činnosti vzdušného výsadku, nebo k zajištění vlastní aktivní činnosti — protizteče nebo protiúderu.

Po ujasnění účelu je nutno přihlídnout k silám, prostředkům a času,

kteří budou pro zřízení operačních zátarasů k dispozici, a konečně i k místu operačních zátarasů v celkovém systému obrany.

Mimo to, což bude pro typ operačního zátarasu rozhodující, je nutno znát, které jednotky, v jaké síle a složení se plánují pro ochranu a obranu zřízených operačních zátarasů.

Všechno to musí být známo plánujícím orgánům.

4. Zřizování operačních zátarasů

Podkladem pro zřizování operačních zátarasů jsou plány uzlů a objektů sestavené a zkontrolované rekognoskačními skupinami.

Operační zátarasy mohou zřizovat buď ženíjní útvary vševojskových svazků, v jejichž prostoru činnosti operační zátarasy jsou, nebo ženíjní útvary a svazky armád, popřípadě ženíjní svazky a speciální ženíjní zátarasovací svazky frontu nebo hlavního velitelství.

Vzhledem na povahu operačních zátarasů a na hloubku, do které se zřizují — 120 až 200 km, využívá se k jejich zřizování v široké míře civilního obyvatelstva, kterého může být se zřetelem na kvalifikaci jednotlivých pracovníků nebo pracovních skupin využito ke zřizování výbušných i nevýbušných zátarasů, a to současně na celou plánovanou hloubku.

Civilních pracovníků bude podle jejich specialisace a kvalifikace využíváno nejen k vlastnímu zřizování výbušných zátarasů, ale i pro práce pomocné, které bude nutno při přípravě výbušných zátarasů provést.

Tak při přípravě silničního tělesa nebo mostních objektů k ničení bude civilních pracovníků používáno k hloubení studní a ke zřizování troubových podkopů k uložení velkých soustředěných náloží.

Zvláště v široké míře bude civilních pracovníků používáno ke zřízení výbušných zátarasů na železniční síti.

Vedle civilních pracovníků bude ke zřizování operačních zátarasů využíváno téměř všech druhů vojsk.

Tak ke zřizování protitankových minových polí bude možno využívat i motostřeleckých a dělostřeleckých jednotek v závislosti na bojové situaci a na jejich úkolech.

K ničení nebo k přípravě ničení silničního tělesa nebo mostních objektů bude v nutných případech využíváno i silničních útvarů týlu. V podstatné míře se zřizování operačních zátarasů zúčastní jednotky chemické, spojovací a letištní útvary.

Spojovací jednotky budou připravovat a provádět ničení všech důležitějších prostředků spojení.

Letištní útvary budou připravovat a provádět ničení letišť.

K zabezpečení organisovaného a odborného provádění prací přidělují se civilním pracovníkům instruktoři od ženíjních jednotek (1 instruktor na 100 pracovníků).

Při zřizování uzlů zátarasů se počítá s použitím civilních pracovníků z nejbližšího okolí (do 8 km).

Při zřizování uzlů zátarasů se postupuje tak, že se nejdříve zřizují výbušné zátarasy na hlavních směrech pravděpodobného útoku.

Po přehrazení hlavního směru pravděpodobného útoku výbušnými zátarasy se přistoupí ke zřizování výbušných zátarasů na směrech vedlejších a nevýbušných zátarasů, nebylo-li s jejich budováním započato ihned pomocí civilních pracovníků, na směrech hlavních.

Okopy a palebná stanoviště pro motostřelecké jednotky a pro těžké zbraně buduje, nejsou-li již uzly obsazeny jednotkou určenou k obraně objektu nebo prostoru, civilní obyvatelstvo. Uzly zátarasů, samostatné objekty a pásy zátarasů zřizují se s prvním, druhým i třetím stupněm bojové pohotovosti.

Stupně bojové pohotovosti jsou obdobné jako stupně bojové pohotovosti taktických zátarasů.

Všechny zátarasy v uzlu zátarasů mají stejný stupeň bojové pohotovosti. Obdobně je tomu i s objekty, jejichž cílem je zabránit obejití uzlu z boků.

Objekty, které se zahrnují pod některý z uzlů, mají zpravidla tentýž stupeň bojové pohotovosti, jako má uvedený uzel zátarasů.

Stupně bojové pohotovosti uzlů i objektů určuje plánující vševojskový velitel na podkladě zámyslu pro vedení obranné operace.

Stupně bojové pohotovosti do určité míry ovlivňuje mimo jiné i vzdálenost uzlů od čáry dotyku, důležitost objektu nebo prostoru a pravděpodobnost vysazení vzdušného operačního výsadku. Dále stupeň bojové pohotovosti bude hlavně na bocích obranné sestavy a na vedlejších směrech ovlivněn i tím, zdali bude předvídáno využití uvedených prostorů vlastními vojsky, a dále množstvím ženijních sil, které budou pro daný úkol k dispozici.

Při zřizování operačních zátarasů přistoupí se proto nejdříve k vytvoření systému zátarasů v těch prostorech a u těch objektů operačního významu, kde podle rozhodnutí vševojskového velitele budou operační zátarasy s prvním stupněm bojové pohotovosti.

Při zřizování operačních zátarasů je nutno počítat s tím, že se síly, které je budou zřizovat, budou neustále zmenšovat, poněvadž u zřízených zátarasů nebo objektů připravených k ničení je nutno ponechat roznětové nebo zatarasovací hlídky určené k udržování zátarasů, k jejich převedení na vyšší stupeň bojové pohotovosti a ke konečnému ničení objektů.

Tak k udržování a pro roznětové a zatarasovací hlídky v četovém uzlu zátarasů je třeba ponechat 1 až 2 ženijní družstva, v rotním uzlu zátarasů až 1 ženijní čet, v praporním uzlu zátarasů 2 až 3 ženijní čety.

Pro udržování zátarasů zřízených podle varianty B počítá se, že na 10 až 15 km silničního směru je nutno vyčlenit až 1 ženijní čet, na 30 až 45 km až 1 ženijní rotu a na 90 až 100 km až 1 ženijní prapor.

Toto postupné ubývání ženijních jednotek v podstatě ovlivní i rozsah trvale obsazených operačních zátarasů.

Ostatní operační zátarasy lze plánovat pak již jen s třetím stupněm bojové pohotovosti s perspektivou, že je budou zřizovat ty ženijní jednotky, které se v průběhu vedení obranného boje uvolní z uzlů s prvním a druhým stupněm bojové pohotovosti.

Doba určená ke zřízení operačních zátarasů může být různá podle toho, v jaké fázi obranného boje jsou operační zátarasy zřizovány, jaký typ zátarasů tvoří základ operačních zátarasů, jaká technika a jaké množství této techniky je pro zřizování operačních zátarasů k dispozici, a konečně, jaká je činnost útočníka a tempo jeho útočné činnosti.

Průměrně se počítá, že ženijní jednotka vybavená soudobou ženijní zatarasovací technikou bude schopna zřídit výbušné zátarasy v uzlu, tj.

položit protitanková minová pole a připravit objekty k ničení, v průběhu 2 dnů.

Nebude-li přípravné údobí ničím narušováno, lze počítat, že všechny obsazené uzly připravené s prvním a druhým stupněm bojové pohotovosti, budou zřízeny nejpozději za 6 dnů, tj. v rámci prací prvního pořadí.

Vezmeme-li v úvahu střední normu, je pro zřízení výbušných zátarasů četového uzlu zapotřebí zhruba 50 až 100 dv, rotního 100 až 200 dv, praporečního až 500 dv.

Za předpokladu, že ke zřizování operačních zátarasů v rámci armády může být vyčleněn průměrně jeden ženijní prapor, může tento prapor během dvou dnů zřídit až 6 uzlů četových nebo rotních, v dalších dvou dnech, bude-li ponechána v zřízených uzlech v roznětových hlídkách až hodnota 4 ženijních čet, může zřídit až 4 uzly rotní nebo četové a konečně v dalších dvou dnech 2 uzly rotní nebo četové.

Celkem může ženijní prapor zřídit v 6 dnech výbušné zátarasy průměrně ve 12 uzlech.

Čím větší však bude časová tíseň, zejména při zřizování operačních zátarasů až v průběhu vedení obranného boje, tím více bude používáno protitankových minových polí a rychlých metod ničení, a to tak, aby uzel zátarasů byl zřízen nejpozději za 4 až 6 hodin.

Vezmeme-li v úvahu, že uzel bude zřizovat jedna ženijní četa, která má k dispozici 2 minové ukladače, mohou tyto ukladače položit za 5 hodin až 3 až 5 km protitankových minových polí, při čemž pro jejich obsluhu nutno vyčlenit až jedno ženijní družstvo.

Zbývající dvě družstva mohou v průběhu 5 hodin připravit k rychlému ničení až 12 objektů nebo připravit ničení silniční sítě až 36 nálevkami.

Aby bylo možno zkracovat časy na zřizování operačních zátarasů, je třeba již předem připravit skládky zatarasovacího materiálu v těch prostorech, kde se zřizování operačních zátarasů předvídá. Materiál v těchto skládkách (půjde hlavně o nálože typu PN 4 a PN 14) musí zabezpečovat rychlé provádění vývrtů v silničním tělese.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že lze zřizovat i hodnotné uzly zátarasů v poměrně krátké době, bude-li k dispozici dostatek vhodné zatarasovací techniky i vhodného speciálního materiálu, hlavně náloživa.

Zřizovat nevýbušné zátarasy a dále rozvíjet celý systém zatarasování a ničení lze vzhledem na význam a ráz uzlu a na jeho vzdálenost od fronty provádět i v době určené k provedení prací 2. a 3. pořadí.

Soudobý systém obrany vyznačující se zvětšením počtu obranných postavení v jednotlivých pásmech obrany, kdy základním prvkem obranného systému je rotní rajón obrany, v zásadě vyhovuje systému operačních zátarasů, poněvadž se rotní rajóny obrany budou vzhledem na ráz uzlů zátarasů a jejich rozložení zpravidla shodovat s uzly zátarasů.

To v podstatné míře usnadní činnost ženijních jednotek, zjednoduší otázky součinnosti při organizaci obrany prostorů nebo objektů operačního významu, způsob vedení obranného boje při obraně těchto prostorů a objektů a v podstatné míře zkvalitní celý obranný systém v rotním rajónu obrany.

Tak se nejen zvýší obranná hodnota rotního rajónu obrany, v němž bude uzel zátarasů zřízen, ale i ochranná hodnota celého systému zatarasování a ničení v uzlu zátarasů. Při umístění celého systému operačních

zátarasů do připravované obrany s mnoha postaveními zvětší se podstatně i možnosti ženijních sil určených ke zřizování operačních zátarasů, poněvadž zřízené operační zátarasy budou moci ihned přejímat ženijní jednotky svazků, které pásma obsazují.

To umožní i podstatně zvětšit rozsah operačních zátarasů.

5. Vedení boje o operační zátarasy

Způsob a formy vedení boje o operační zátarasy závisí na druhu obranné operace, a to, jde-li o posícní obranu nebo o ústupovou operaci.

Nejjednodušší formou je vedení boje o operační zátarasy při posícní obraně, jejímž cílem je udržet bráněný prostor a nedopustit vniknutí útočníka do systému obrany.

Uzly zátarasů brání vždy motostřelecké jednotky toho svazku, v jehož pásmu činnosti jsou operační zátarasy zřízeny.

Uzly zátarasů se velmi často shodují s protitankovými rajóny.

V plánu operačních zátarasů musí být vždy uvedena jednotka, která uzel brání a jak je zesílena. Budou-li operační zátarasy zřizovány i v prostoru mezi jednotlivými pásmy obrany, budou je zpravidla bránit útvary vyčleněné ze svazků, před jejichž pásmem obrany tyto zátarasy jsou.

Forma boje bude shodná s formou boje v předpolí a bude ovlivněna úkoly stanovenými celkovým plánem vedení obranné operace. O tyto zátarasy budou zpravidla bojovat předsunuté odřady.

Poměrně složitá bude forma vedení boje při ústupové operaci. V takovém případě je nutno určit v souladu s plánem operačních zátarasů na jednotlivé směry z odcházejících svazků skupiny, které budou s překračováním vést boj v prostorech uzlů zátarasů.

Na každé důležité ose je třeba organisovat 3 až 4 takové skupiny.

Složení a zesílení těchto skupin bude záviset na úkolech, které budou skupiny v průběhu ústupové operace plnit.

Sestava obranných skupin, které bojují na jednotlivých osách odchodu, nemusí být stálá, nýbrž může se měnit i v průběhu boje podle zámyslu vedení ústupové operace, podle druhu a významu objektů nebo prostorů, které bude nutno bránit.

Formy vedení obranného boje v systému operačních zátarasů jsou různé a budou záviset na celkové koncepci obranné operace, při čemž jedna forma např. vedení ústupového boje o systém operačních zátarasů, může navazovat na formu druhou, obranu posícní. Velký význam pro vedení boje o systém operačních zátarasů při vedení ústupového boje má činnost zadních vojsk odcházejících útvarů nebo svazků, které svou činností zesilují činnost skupin určených k obsazení a bránění jednotlivých uzlů zátarasů.

Velitel zadního boje plně odpovídá za to, že všechny objekty v uzlu připravené k ničení budou zničeny a že všechny typy zátarasů budou převedeny na plnou bojovou pohotovost.

Velitel zadního voje i velitelé útvarů musí mít výpisy z plánů zátarasů pro ty osy, po nichž jejich útvary odcházejí, aby vojska neutrpěla ztráty na vlastních zátarasech a aby mohla provést plánované ničení a zatarasování.

Velitel zadního voje vysílá k velitelům jednotlivých uzlů zátarasů na ose činnosti zadního voje svého zástupce, který s velitelem uzlu dojednává součinnost pro vedení boje o prostor nebo objekt s jednotkou určenou k jejich obraně.

Boj v jednotlivých uzlech zátarasů opět závisí na druhu obranného boje, zda jde o obranu posícní nebo o ústupový boj.

Při vedení posícní obrany probíhá boj o uzel zátarasů s úsilím udržet jednotlivá postavení a způsobit nepříteli co největší ztráty.

Při vedení ústupového boje probíhá boj o uzel zátarasů s úsilím získat co nejvíce času na další účinná obranná opatření k zadržení a zničení proniknuvšího útočníka a s úsilím způsobit mu co největší ztráty.

Při vedení ústupového boje dělí se obranná skupina na dvě podskupiny, při čemž tyto podskupiny vedou v prostoru uzlu zátarasů ústupový boj tak, že jedna podskupina kryje odchod druhé podskupiny na záložní postavení.

Stejně i roznětové hlídky se navzájem po splnění určeného úkolu překračují.

Boj v prostoru uzlů zátarasů se vede podle časového plánu určeného plánujícím vševojskovým velitelem. Po splnění úkolů v uzlu shromáždí se obranná jednotka i s posilovými prostředky v předem určeném shromaždišti a pak se pod ochranou přehradných paleb a činnosti zadního voje přesunuje po předem stanovené ose k plnění dalšího úkolu, kterým může být příprava a obrana dalšího uzlu zátarasů.

Prochází-li skupina několika dalšími uzly, které jsou již obsazeny a připraveny pro boj, vysílá k nim velitel skupiny svého zástupce, aby zabezpečil hladký průchod těmito uzly.

Skupina se přesunuje vždy po předem stanovené ose, pro kterou má výpis z plánu zátarasů.

Při obsazení dalšího uzlu budou tu již zpravidla připraveny jak okopy, tak i nevýbušné protitankové zátarasy, poněvadž s jejich budováním bylo započato ihned po rozhodnutí o zámyslu obranné operace civilními pracovníky.

Pomocí mechanizačních prostředků doplní se takto připravený systém nevýbušných zátarasů výbušnými a přípravou objektů k ničení.

Jak již bylo uvedeno, doba, kterou bude mít jednotka určená k obraně na organisaci své činnosti v novém prostoru k dispozici, bude ovlivněna v podstatě úspěchem vedení obranného boje v uzlech předchozích.

Z á v ě r

Význam operačních zátarasů v soudobé obranné operaci je nejen v ztěžování činnosti svazků útočníka, a to ať již tankových, mechanizovaných nebo výsadekových, při rozvíjení úspěchu jeho útočné operace v operačním měřítku, nýbrž i v aktivním ovlivňování činnosti útočníka, pokud jde o jeho zdržení v žadáných nebo předem připravených prostorech, do kterých jsou připraveny buď dělostřelecké palby, údery atomovými zbraněmi, protizteče nebo protiúder, nebo o usměrnění jeho činnosti do požadovaných směrů nebo prostorů výhodných pro vedení bojové činnosti vlastních vojsk.

Operační zátarasy mají mimo to velký význam při ochraně boků a křídel vlastního úderného uskupení pro provedení protiúderu.

Formy operačních zátarasů mohou být různé, zrovna tak i varianty jejich zřizování. Úspěšné však mohou být jedině tehdy, jestliže se nebudou šablonovitě přidržovat vžitých forem, nýbrž bude-li k nim přistupováno tvůrčím způsobem na podkladě hlubokého rozboru důležitostí směrů a objektů na nich, všech přirozených překážek, vlastních možností, pokud jde o čas, síly a materiál, který je pro zřízení zátarasů dán, a forem vedení boje útočníka.